

IVAN MLINAR, MARKO TROŠIĆ

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26 HR - 10000 ZAGREB, LJ. GAJA 42

IZVORNI ZNAJSTVENI ČLANAK

UDK 712.253:728 (497.5 ZAGREB) "1918/1941"

TEHNIČKE ZNAJSTVO / ARHITEKTURA I URBANIZAM
2.01.02 - URBANISTIČKO I PROSTORNO PLANIRANJE
2.01.04 - RAZVOJ ARHITEKTURE I URBANIZMA
I OBNOVA GRADITELJSKOG NASLIJEĐA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 09. 03. 2004. / 13. 07. 2004.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26 HR - 10000 ZAGREB, LJ. GAJA 42

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

UDC 712.253:728 (497.5 ZAGREB) "1918/1941"

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
2.01.02 - URBAN AND PHYSICAL PLANNING
2.01.04 - DEVELOPMENT OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
AND RESTORATION OF THE BUILT HERITAGE

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 09. 03. 2004. / 13. 07. 2004.

PARKOVI ZAGREBAČKIH STAMBENIH NASELJA IZGRAĐENIH IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

PARKS OF THE HOUSING DEVELOPMENTS IN ZAGREB BUILT BETWEEN THE TWO WORLD WARS

DENDROLOŠKA INVENTARIZACIJA
PARKOVI
STAMBENA NASELJA
STANOVANJE
ZAGREB

DENDROLOGIC INVENTORY
PARKS
HOUSING DEVELOPMENTS
HOUSING
ZAGREB

U članku se opisuju parkovi i parkovne površine u 15 zagrebačkih stambenih naselja izgrađenih u razdoblju između dva svjetska rata. Stambena su naselja kronološkim redoslijedom pojedinačno obrađena, s kratkim opisom osnovnih urbanističko-arhitektonskih obilježja, komentarom planiranoga parkovnog uređenja vidljivog iz arhivske građe te opisom parkova i parkovnih površina s dendrološkom inventarizacijom provedenom 2002. godine. Parkove i parkovne površine stambenih naselja čine parkovno uređena zajednička dvorišta, perivojni trgovi i parkovi stambenih naselja, te zaštitni nasadi, ulični dvoredi i dvoredi unutar stambenih sklopova i dvorišta.

This paper presents park areas of 15 housing developments in Zagreb built between the two World Wars. Each housing development is chronologically studied with a short description of its main urban and architectural features and a comment on the planned landscape design found in the archives as well as a description of the park areas with a dendrologic inventory made in 2002. Parks of the housing developments consist of landscaped communal areas, squares and parks with street tree lines or tree lines within the housing complexes and gardens. The parks show considerable variations in terms of their landscape design, preservation and maintenance.

UVOD

INTRODUCTION

Nagli industrijski razvoj i koncentracija kapitala u Zagrebu između dva svjetska rata uzrokuje značajno povećanje broja stanovnika,¹ koje iznosi 147% od 1918. do 1940. godine,² a to rezultira kontinuiranom izgradnjom stambenih naselja namijenjenih radnicima i činovnicima. Izgradnja je zastala samo 1930. godine zbog ekonomske i financijske krize. Gradnju stambenih naselja potiče i financira gradska uprava koju prate javne institucije i privatni poduzetnici. Kupnja stanova i zemljišta³ te izgradnja kuća potiče se niskim cijenama i povoljnim kreditima.

Stambena se naselja grade na dijelovima gradske periferije koji svojim položajem odgovaraju investitorima i korisnicima. Uglavnom su to lokacije vezane za industrijske pogone ili slobodna jeftina gradska zemljišta na periferiji. Veća je koncentracija radničkih stambenih naselja uz Radničku i Selsku cestu, a činovničkih uz rubne dijelove već izgrađene gradske strukture. Naselja se grade i na udaljenim dijelovima istočne i jugozapadne gradske periferije. Stambena naselja višega standarda i modernoga arhitektonskog vokabulara, namijenjena činovnicima i umjetnicima, projektiraju se i za južne padine Medvednice, ali nijedno nije realizirano.

U svim je izvedenim primjerima u manjoj ili većoj mjeri vidljivo nastojanje da se stambena kompozicija oplemeni parkom ili parkovnom površinom radi kreiranja ljepšega i zdravijega životnog okruženja. Elementi parkovne

arhitekture, kao što su travnate površine, manje kompozicije grmlja i stabala te drvoredi, prisutni su u skromnom obliku u gotovo svim planovima i nacrtima stambenih naselja. Složeniji primjeri parkovnog uređenja kreću se od uređenog parka stambenog naselja, koji ponekad ima i dječje igralište, preko perivojnog trga pa sve do parkovnih kompozicija u kojima se isprepleću vodene površine, travnjaci, cvjetni ansamblji, grmlje, živice, drveće, skulpture i dječja igrališta.

S obzirom na relativno samozatajan karakter parkova i parkovnih površina unutar stambenih naselja, koji u slici grada obično nemaju reprezentativnu ulogu, većina parkova i parkovnih površina nije sustavno istražena. Upravo je zbog toga provedeno istraživanje parkova i parkovnih površina sljedećih zagrebačkih stambenih naselja izgrađenih u razdoblju između dva svjetska rata, koja su djelomično ili u cijelosti zadržala svoj izvorni oblik: Gradske kuće na Ciglani, Činovničko naselje „Arko“, Mali stanovi na Kanalu, Gradske kuće na Kanalu, Mali stanovi na Laščinišćaku iza živodernice, Gradske kuće u Mersičevoj ulici, Mali stanovi na Gogoljinu brijegu, Naselje „Željeznička kolonija“ u Maksimiru, Provizorni stanovi na Selskoj cesti, Pongračevo naselje na Trešnjevci s kucicama za namještenike Zagrebačkoga električnog tramvaja, Naselje Istrana i invalida na Selskoj cesti, Naselje na Volovčići, Naselje „Prve hrvatske stredionice“ na Trešnjevci, Cvjetno naselje i Radničko naselje „Ante Starčević“ u Donjoj Dubravi.

POJEDINAČAN KRATKI PRIKAZ STAMBENIH NASELJA S OPISOM PARKOVA I PARKOVNIH POVRŠINA

SHORT PRESENTATION OF HOUSING DEVELOPMENTS WITH DESCRIPTION OF THEIR PARKS

Stambena naselja planirana i izgrađena između dva svjetska rata kronološki su prikazana s podacima o autoru⁴ i godini izvedbe, s opisom smještaja naselja u odnosu na tada izgrađenu gradsku strukturu te kratkim opisom osnovnih urbanističko-arhitektonskih obilježja i planiranoga parkovnog uređenja naselja. Prikaz je izrađen na osnovi izvornih planova, nacrti, skica i fotografija te članaka i knjiga, a među njima se opsegom i sistematičnošću ističu radovi Darje Radović-Mahečić. U proljeće i ljeto 2002. godine provedeno je i terensko istraživanje, na temelju kojega su opi-

¹ Prema procjeni I. Vinskoga stanovništvo grada Zagreba povećalo se od 1919. do 1940. godine za 125 000. (DOMLIJAN, 1979: 105)

² RADOVIĆ, 1992: 201

³ JUKIĆ, 1997: 59

⁴ U slučajevima kada su autori poznati.

sani parkovi i parkovne površine za koje je izrađena dendrološka inventarizacija. Na kraju prikaza svakog naselja kratko je komentirano arhitektonsko-urbanističko stanje naselja te njegovih parkova i parkovnih površina.

Prostorni raspored naselja u današnjoj gradskoj strukturi vidljiv je na preglednoj karti Grada Zagreba,⁵ a svako pojedino naselje prikazano je i ortofoto snimkom⁶ te skicom planirane izgradnje i parkovnog uređenja koja je izrađena na osnovi arhivskih izvora.

1. Gradske kuće na Ciglani arhitekta Pavla Jušića, kojih položajni nacrt datira iz 1920. godine,⁷ jednostavna je simetrična kompozicija šest trokutnica tradicionalističke arhitekture na pravokutnoj parceli sa zajedničkim prilaznim dvorištem. Stambena kompozicija izgrađena je između ulica – Klaićeve i Hochmanove te Kršnjavoga, ulice na tadašnjem rubnom jugozapadnom dijelu kontinuirano izgrađene gradske strukture donjogradskog bloka.

Na nacrtu iz 1920. godine⁸ jasno je vidljiva namjera uređenja i oplemenjivanja stambene kompozicije s dva drvoreda, koji su bočno postavljeni uz glavnu, dužu os zajedničkoga prilaznog dvorišta i dva bočna drvoreda, uz istočni i zapadni rub parcele, koji uz dekorativnu imaju i zaštitnu ulogu.

Danas se zajedničkim prilaznim dvorištem proteže na nacrtu vidljiv dvostrani drvored srebrnolisnog javora,⁹ s naknadno posadenim pojedinačnim stablima srebrnaste lipe i običnog bagrema. Uza zapadni rub stambene kompozicije nalaze se stabla srebrnolisnog javora te samonikla stabla običnog pajasena i grmovi crne bazge, a uz istočni rub na nacrtu nema vidljiva drvoreda.

Stambena je kompozicija do danas zadržala svoj izvorni oblik, izuzev izgradnje male gimnastičke dvorane uz južni dio parcele, koja je zatvorila južni ulaz u zajedničko prilazno dvorište i tako promijenila karakter prilaznog dvorišta iz protocnog u zaglavno. Zajedničko prilazno dvorište danas u najvećoj mjeri služi kao parkiralište i tek se rješavanjem problema parkiranja osobnih vozila stanara otvara mogućnost kvalitetnog rješenja parkovnog uređenja zajedničkog dvorišta. Drvored uza zapadni rub parcele nema zapreka za uređen-

je, dok bi drvored uz istočni rub parcele mogao biti predviđen pri uređenju prostora koji danas služi kao pristup i ulaz u susjednu srednju školu.

2. Činovničko naselje „Arko”, arhitekta Janka Holjca iz 1921. godine,¹⁰ među prvim je stambenim naseljima podignutim privatnim kapitalom¹¹ na tadašnjoj istočnoj periferiji grada, između Heinzelove, Martičeve i Makančeve ulice. Nepravilan oblik izdužene gradske kasete, na sjevernom dijelu koje je izgrađeno naselje, uzrok je nepravilnoj parcelaciji jedanaest parcela na kojima je smješteno isto toliko sličnih jednokatnica tradicionalističke arhitekture s vrtom.

Na dostupnim arhivskim materijalima ne isčitavaju se elementi parkovnog uređenja unutar naselja.

Danas je naselje odvojeno od Heinzelove ulice živicom širokolisne kaline i običnoga graba, a uz Makančevu ulicu pruža se drvored obične katalpe. Iz Martičeve ulice ulazi se u zajedničko socijalno dvorište¹² naselja, ukrašeno sa dvostranim drvoredom običnoga divljeg kestena.

Naselje je zadržalo svoj prvobitni karakter do danas, izuzev manjih arhitektonskih intervencija na kućama i u vrtovima, koji visokim nasadima oplemenjuju svoje neposredno okruženje južno od Kvaternikova trga.

3. Mali stanovi na Kanalu iz 1922. godine jesu naselje samostojecih i dvojnih kuća na tadašnjoj jugoistočnoj periferiji grada. Nepravilan, približno trokutast oblik naselja, koje je smješteno između Supilove, Držičeve i Ulice grada Vukovara, uz tadašnji industrijski pred-

SL. 1. PREGLEDNA KARTA GRADA ZAGREBA S UCRTANIM POZICIJAMA OBRADENIH STAMBENIH NASELJA IZGRADENIH IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

1. GRADSKÉ KUĆE NA CIGLANI
2. ČINOVNIČKO NASELJE „ARKO”
3. MALI STANOVNI NA KANALU
4. GRADSKÉ KUĆE NA KANALU
5. MALI STANOVNI NA LAŠCINIŠČAKU IZA ŽIVODERNICE
6. GRADSKÉ KUĆE U MERŠIČEVOJ ULICI
7. MALI STANOVNI NA GOGOLJINU BRIJEGU
8. NASELJE „ŽELJEZNIČKA KOLONIJA” U MAKSIMIRU
9. PROVIZORSKI STANOVNI NA SELSKOJ CESTI
10. PONGRAČEVO NASELJE NA TREŠNJEVCIMA S KUĆICAMA ZA NAMJEŠTENIKE ZAGREBAČKOGA ELEKTRIČNOG TRAMVAJA
11. NASELJE ISTRANA I INVALIDA NA SELSKOJ CESTI
12. NASELJE NA VOLOVČICIMA
13. NASELJE „PRVE HRVATSKE ŠTEDIONICE” NA TREŠNJEVCIMA
14. CVJETNO NASELJE
15. RADNIČKO NASELJE „ANTE STARČEVIĆ” U DONJOJ DUBRAVI

FIG. 1 MAP OF ZAGREB WITH MARKED POSITIONS OF ANALYZED HOUSING DEVELOPMENTS BUILT BETWEEN THE TWO WORLD WARS

1. TOWNHOUSES IN CIGLANA
2. HOUSING DEVELOPMENT „ARKO”
3. SMALL APARTMENTS ON KANAL
4. TOWNHOUSES ON KANAL
5. SMALL APARTMENTS ON LAŠCINIŠČAK BEHIND THE TOWN POUND
6. TOWNHOUSES IN MERŠIČEVA ST.
7. SMALL APARTMENTS ON GOGOLJ'S HILL
8. HOUSING DEVELOPMENT „RAIL COLONY” IN MAKSIMIR
9. PROVISIONAL APARTMENTS ON SELSKA RD.
10. HOUSING DEVELOPMENT IN TREŠNJEVKA WITH HOUSES FOR CITY TRANSPORT EMPLOYEES
11. HOUSING DEVELOPMENT OF ISTRANS AND DISABLED PEOPLE ON SELSKA RD.
12. HOUSING DEVELOPMENT IN VOLOVČICA
13. HOUSING DEVELOPMENT „PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA” („FIRST CROATIAN SAVINGS BANK”) IN TREŠNJEVKA
14. HOUSING DEVELOPMENT „CVJETNO NASELJE”
15. HOUSING DEVELOPMENT „ANTE STARČEVIĆ” IN LOWER DUBRAVA

5 *** 1994.

6 BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998.

7 RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1993: 142

8 RADOVIĆ, 1992: 201

9 Latinski nazivi vrsta navedeni su u tabl. Golosjemenjace i Kritosjemenjace.

10 RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1994: 20. U: RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 112 autorica datira naselje u 1920.-1922. god.

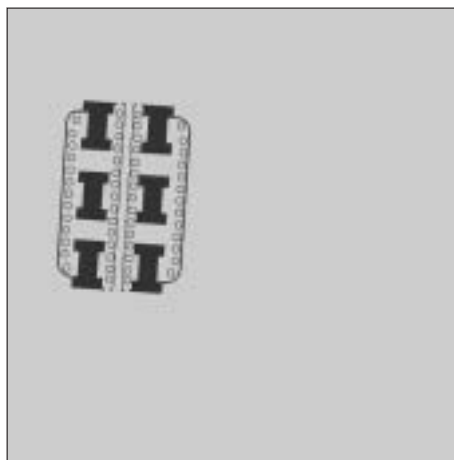
11 Industrijalac V. Arko financira izgradnju stambenog naselja za činovnike nedaleko od svoje tvornice likera. (RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 112)

12 RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 112

SL. 2. GRADSKÉ KUĆE NA ČIGLANI
FIG. 2 TOWNHOUSES IN ČIGLANA

SL. 3. GRADSKÉ KUĆE NA ČIGLANI – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 3 TOWNHOUSES IN ČIGLANA – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

jel grada, uzrokovan je položajem odvodnih kanala, po kojima je četvrt i dobila ime.

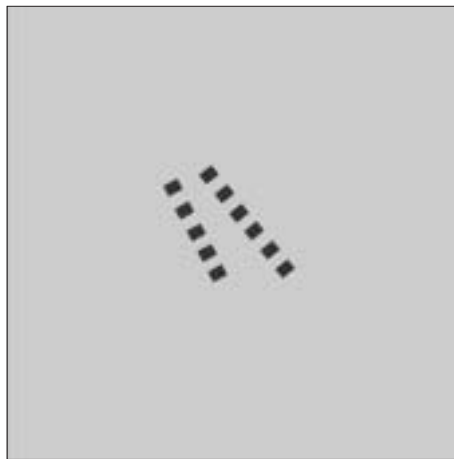
Naselje je kompozicija samostojećih i dvojnih prizemnih i jednokatnih obiteljskih kuća s manjim vrtom. Središta su kompozicije dva trokutasta trga, Botičev i Dubravkin, koja svojom dobro promišljenom i logičnom postavom u odnosu na šire okruženje pridonose kvaliteti naselja i daju urbani karakter tada još gradskoj periferiji.

Već je u nacrtima vidljivo nastojanje da se naselje oplemeni rasporedom trgova koji će svojim parkovnim površinama pridonijeti kvaliteti stanovanja.

Danas se rubnim Botičevim trgom, koji možemo promatrati i kao svojevrsan ulaz u naselje, sjevernom stranom proteže drvored javorolisnih platana, uz koje su novoposadene Pančičeve omorike te grmovi lovorvišnje i vatrene trna, a zapadnom stranom niska živica kultivara Thunbergove žutike.¹³ Središnji dio trga zauzima malena trokutasta travnata površina s trajnicama, koja je uokvirena nedavno posadenim drvoredom američkog likvidambra s tri rubna visoka jablana. Drugi, Dubrav-

SL. 4. ČINOVNICKO NASELJE „ARKO”
FIG. 4 HOUSING DEVELOPMENT „ARKO”

SL. 5. ČINOVNICKO NASELJE „ARKO” – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE
FIG. 5 HOUSING DEVELOPMENT „ARKO” – PLANNED CONSTRUCTION; SKETCH

kin trg postavljen je u središnjem dijelu naselja i perivojnoga je karaktera s drvoredom malolisne lipe, Mougeotove mukinje i jarebice te živicom širokolisne kaline, kojima se naglašava trokutasta forma trga. U parku su stabla obične katalpe i raznovrsni sadržaji za djecu.

Dva opisana trga svojim elementima parkovnog uređenja, koje bi trebalo primjerenije održavati, popravljaju sliku naselja koja je u nekim svojim dijelovima narušena neprimjerenom dogradnjom i novom izgradnjom.

4. Gradske kuće na Kanalu građene su od 1922. do 1925. godine na zagrebačkoj jugoistočnoj periferiji između Botičeva trga, Radničke ceste i Hektorovićeve ulice. Unutar pravokutne parcele postavljena je pravilna ortogonalna kompozicija koja se sastoji od šest trokutastih tradicionalistički oblikovanih višestambenih zgrada što okružuju zajedničko prilazno dvorište u koje se ulazi s Botičeva trga i Radničke ceste.

Parkovno uređenje zajedničkoga prilaznog dvorišta nije jasno određeno na izvornome nacrtu, ali može se pretpostaviti da je crtkana elipsa u prilaznom dvorištu štura oznaka parkovne površine.

Zajedničko prilazno dvorište danas je pregrađeno i u njemu stabla običnoga divljeg kestena okružuju uređeno igralište koje služi za potrebe dačkog doma, koji je naknadno smješten u jednu od prenamjenjenih stambenih zgrada. Na dijelu uz Radničku cestu proteže se drvored gorskog javora i njegova kultivara,¹⁴ a uza stazu bliže zgradama nalazi se kultivar bijele vrbe¹⁵ i tri malolisne lipe, pokraj kojih su postavljene klupe i apstraktna skulptura.

Transformacije stambene kompozicije od izvornog stanja do danas sastoje se od pregrađivanja prilaznog dvorišta, intervencija na pročelju zgrada i funkcionalne prenamjene jedne od zgrada u koju je smješten dački dom. Elementi parkovnog uređenja, iako slabo održavani, uljepšavaju stambenu kompoziciju.

5. Mali stanovi na Laščinićaku iza Živoderice iz 1924. godine smješteni su na gradsku periferiju u tek začetom industrijskom predjelu na trapezoidnoj parceli koju je uvjetovao položaj Heinzelove ulice i Radničke ceste.

U naselju su izgrađene rubno prizemne i u središtu jednokatne zgrade koje uokviruju malo središnje trapezoidno dvorište što je oplemenjeno skromnim parkovnim uređenjem, koje je vidljivo i u izvornim nacrtima, kao i mjesta stabala predviđenih uz rub naselja.

¹³ Kultivar 'Atropurpurea'. Kultivar pojedine vrste označen je u daljnjem tekstu biljeskom.

¹⁴ Kultivar 'Atropurpurea'

¹⁵ Kultivar 'Vitellina'

Parkovno uređenje naselja, koje naglašava trapezoidnu formu središnjeg dvorišta, danas čine stabla običnoga divljeg kestena. Uz Heinzelovu ulicu proteže se drvored javora mliječa s integriranim pojedinačnim stablima srebrnolisnog javora i gorskog javora, a uz Radničku cestu nedavno je posaden drvored javoroljnih platana.

Naselje je do danas ostalo primjer geta u industrijskom predjelu grada. Intervencije u naselju bile su usmjerene prema podizanju životnog standarda stanovnika, čemu pridonose i opisani elementi parkovnog uređenja.

6. Gradske kuće u Meršičevoj ulici prve su gradske kuće građene na tada udaljenom perifernom području Trešnjevke. Izgradnja naselja počela je 1921. godine, a veći dio naselja, koje u konačnici broji 13 dvokatnih gradskih kuća, izgrađen je 1925. godine na obodu zemljišta što svojim oblikom podsjeća na slovo D, a uokviruju ga Selska cesta te Magazinska, Meršičeva i Zagorska ulica. U unutrašnjosti stambene kompozicije izgrađena su u smjeru sjever-jug četiri niza prizemnica, sličnih onima kakve nalazimo na Lašćinišćaku iza Živodernice. Na izvornim nacrtima nema vidljivih elemenata parkovnog uređenja.

Uza Zagorsku ulicu, pokraj ulaza u prilazno dvorište danas se nalazi mala travnata površina na kojoj je posađeno stablo običnoga divljeg kestena. Ispred ulaza u prilazno dvorište dva su stabla srebrnolisnog javora, a u samome dvorištu nekoliko stabala običnoga divljeg kestena. Uz školski sklop, smješten u dvije prenamjenjene gradske kuće na uglu Selske ceste i Zagorske ulice, nalazi se igralište koje obrubljuje visoka živica širokolinne kaline i drvored običnoga divljeg kestena. Između Zagorske ulice i školskih zgrada je parkovna površina sa stablima srebrnolisnog javora, običnih bukvi, običnih jaseana, običnih breza, crnih borova, obične smreke, gorskog javora, običnog čempresa, bijelog duda, običnog oraha i jablana, te grmovima kineske hudike, obične mahonije, vatrenog trna, crne bazge i Van Houtteove suruvice.

Parkovne površine, iako konceptualno nepovezane, uljepšavaju sliku stambene kompozicije unutar koje su vidljiva nastojanja za poboljšanje standarda stanovanja.

7. Mali stanovi na Gogoljini brijegu projektirani su i izvedeni za činovnike 1927. godine kao cjelina između Petrove, Filipovićeve, Medovićeve i Kovačevićeve ulice, na tada još neizgrađenoj istočnoj periferiji grada. Stambena kompozicija smještena je na blagoj padini, na približno pravokutnom zemljištu, koje s južne strane prati zatečenu kosinu Petrove ulice.

SL. 6. MALI STANOVNI NA KANALU – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 6 SMALL APARTMENTS ON KANAL – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 7. MALI STANOVNI NA KANALU
FIG. 7 SMALL APARTMENTS ON KANAL

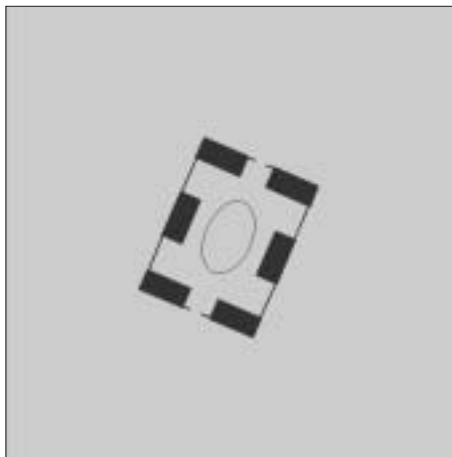
Koncepcija je naselja jasna i logična, sa središnjim parkovnim potezom, u težištu kojega je malen park uz Petrovu ulicu, a nastavlja se parkovno uređenim zajedničkim prilaznim dvorištem naselja uokvirenim stablima. Oko zajedničkoga prilaznog dvorišta izgrađene su višestambene dvokatne i trokatne gradske kuće, a dva prizemna krila – paralelna s Petrovom ulicom – zatvaraju naselje s južne strane. Bočne strane, istočnu i zapadnu, definiraju dvojne obiteljske prizemnice s vrtom, a sjevernu prizemni niz. U vrtovima dvojnih obiteljskih prizemnica predviđen je pregradni niz stabala koji odjeljuje prizemnice od višestambenih trokatnica i tako obostrano osigurava određeni stupanj privatnosti te podiže kvalitetu stanovanja.

Perspektivni crtež¹⁶ iz travnja 1927. godine prikazuje već u koncepciji naselja drvored nižega drveća uz Petrovu ulicu i visoke jablanove na kompozicijski značajnim točkama unutar naselja.

Parkovno uređenje naselja danas čini drvored gorskog javora i malen park uz Petrovu ulicu, te parkovno uređeno zajedničko dvorište.

SL. 8. GRADSKÉ KUĆE NA KANALU – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 8 TOWNHOUSES ON KANAL – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

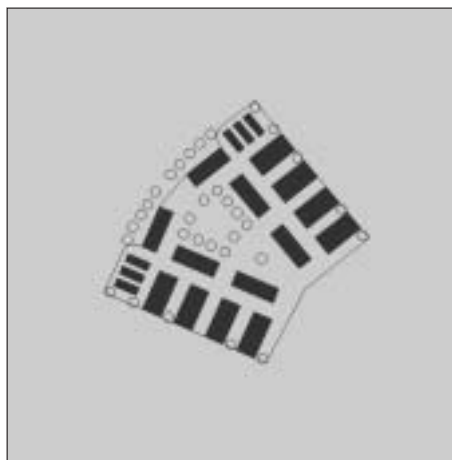
SL. 9. GRADSKÉ KUĆE NA KANALU
FIG. 9 TOWNHOUSES ON KANAL

SL. 10. MALI STANOVNI NA LAŠČINIŠČAKU IZA ŽIVODERNICE
FIG. 10 SMALL APARTMENTS ON LAŠČINIŠČAK BEHIND
THE TOWN POUND

SL. 11. MALI STANOVNI NA LAŠČINIŠČAKU IZA ŽIVODERNICE –
SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 11 SMALL APARTMENTS ON LAŠČINIŠČAK BEHIND
THE TOWN POUND – PLANNED CONSTRUCTION
AND PARK LAYOUT; SKETCH

Mali park pravokutnog oblika uz Petrovu ulicu ukrašen je s četiri rubna stabla lipe, od kojih su tri malolisne i jedna srebrnasta, a uz koje se nalaze grmovi kultivara Thunbergove žutike.¹⁷ Parkovna površina zajedničkog dvorišta s uređenim stazama i klupama uokvirena je stablima običnoga divljeg kestena i grmovima obične tise na južnome dijelu.

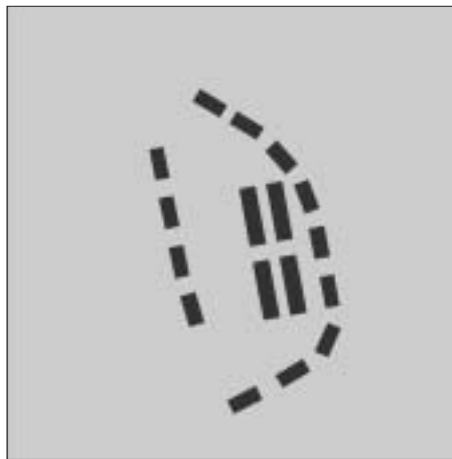
Naselje je do danas zadržalo svoju osnovnu formu koju upotpunjava racionalno i dobro osmišljeno parkovno uređenje naselja.

8. Naselje „Željeznička kolonija” u Maksimiru iz 1927. godine¹⁸ izgrađeno je kao samostalno stambeno naselje na udaljenome prostoru gradske periferije, južno od Maksimirske ceste uz željezničku prugu, na nepravilnom izduženom zemljištu.

Ulice naselja blago su zakrivljene i podređene urbanističkom konceptu lijepih vizura, a stambeni niz, kao odabrana tipologija stanovanja, približava se idealu slobodnostojeće obiteljske kuće. Uz taj niz u naselju se na kompozicijski važnim točkama pojavljuju i četiri dvojne kuće.

SL. 12. GRADSKÉ KUĆE U MERSICEVOJ ULICI
FIG. 12 TOWNHOUSES IN MERSICEVA ST.

SL. 13. GRADSKÉ KUĆE U MERSICEVOJ ULICI – SKICA
PLANIRANE IZGRADNJE
FIG. 13 TOWNHOUSES IN MERSICEVA ST. – PLANNED
CONSTRUCTION; SKETCH

U izvornim nacrtima vidljivi su elementi parkovnog uređenja, od kojih su kompozicijska središta naselja kvadratni Kažotičev trg uz zapadni rub, koji se može okarakterizirati kao ulaz u naselje i na koji su orijentirani javni sadržaji¹⁹ te trokutasti Zoričićev trg usred naselja, na kojemu je dječje igralište.

Kvadratni Kažotičev perivojni trg uokviren je stablima običnih katalpi, uz koje su grmovi van Houtteove suručice, običnog pajasmina i kineske hudike, dok u unutrašnjem dijelu stabla malolisne lipe okružuju klupe i sadržaji za djecu. Uz istočni dio perivojnoga trga nedavno je posaden drvored kultivara mirobalana,²⁰ a uz južni dio uređena je parkovna površina s stablima crnih borova, Lawsonovih pačempresa, američkog borovca, običnih breza, običnih bukvi, javorolisnih platana, obične katalpe, kultivara bijele vrbe,²¹ kao i grmovima kultivara planinske borovice,²² lovornije i obične forzicije. Zoričićev trg, također perivojnoga karaktera, trokutasta je oblika, a na njemu je park koji je uokviren stablima običnoga divljeg kestena. U parku su grmovi obične forzicije i samonikle crne bazge te sadržaji za djecu.

Naselje je do danas ostalo nepromijenjeno u svojoj osnovi i izbjeglo je negativne konotacije socijalnoga radničkog stambenog naselja, izuzev, možda, samoga naziva. Parkovno uređenje upotpunjuje kvalitetnu kompoziciju naselja i čini je ljepšom i ugodnijom.

9. Provizorni stanovi na Selskoj cesti podijeljeni su na sjevernu i južnu cjelinu. Sjeverna stambena kompozicija gradi se 1927. godine na pravokutnom zemljištu uz Selsku cestu, a okružena je Lošinjskom, Creskom i Učkom ulicom. Na tadašnjoj gradskoj periferiji izgrađeno je deset prizemnih nizova sa po deset stambenih jedinica. Simetrična je kompozicija kao os imala prilaznu stazu na koju je okomito postavljeno po pet nizova orijentiranih istok-zapad u pravilnome ortogonalnom rasteru.

Uz Selsku cestu i Učku ulicu predviđen je drvored, kao i na pristupnoj stazi na kojoj je drvored postavljen u središnjoj uzdužnoj osi. Po jedno stablo predviđeno je i u prostorima između nizova, uz vanjski rub naselja.

Danas je na mjestu sjeverne kompozicije starački dom kojega je izgradnja počela 1979., a završena 1981. godine, pa zbog toga nema više vidljivih tragova naselja i njegova parkovnog uređenja.

17 Kultivar 'Atropurpurea'

18 RADOVIĆ, 1992: 199

19 Trgovina, škola i samostan

20 Kultivar 'Pisardii'

21 Kultivar 'Vitellina'

22 Kultivar 'Tamariscifolia'

Južna stambena kompozicija, koje položajni nacrt datira iz 1928. godine, izgrađena je na pravokutnoj parceli nešto većih dimenzija od parcele sjeverne stambene kompozicije, te s kompleksnijim prostornim rasporedom i tipologijom stambene izgradnje. Naselje je okruženo Ozaljskom, Učkom i Creskom ulicom te Selskom cestom, na koju je orijentirano cijelo naselje i zdravstvena stanica što je izgrađena kao dio stambene kompozicije koju uz obodne prometnice karakteriziraju prizemnice, a oko zajedničkoga dvorišta katnice. Cijela je stambena kompozicija ortogonalna i simetrično postavljena u zgsusnutom rasporedu oko središnjega zajedničkog dvorišta s obodno predviđenim drvoredom.

Parkovno uređenje naselja danas je svedeno na drvored malolisne lipe koji uokviruje središnje dvorište.

Naselje i njegovo parkovno uređenje u izrazito je lošem stanju koje dodatno potencira i značajna promjena neposrednog okruženja dizanjem razine Selske ceste jer je to uzrok vizualnog potonuća partera naselja i prizemnica na njegovu obodu.

10. Pongračevo naselje na Trešnjevci iz 1929. godine izgrađeno je na jugozapadnoj gradskoj periferiji, zapadno i malo udaljeno od Selske ceste, te predstavlja model niskog naselja malih stanova, raspoređenih u ortogonalni raster stambenih ulica.

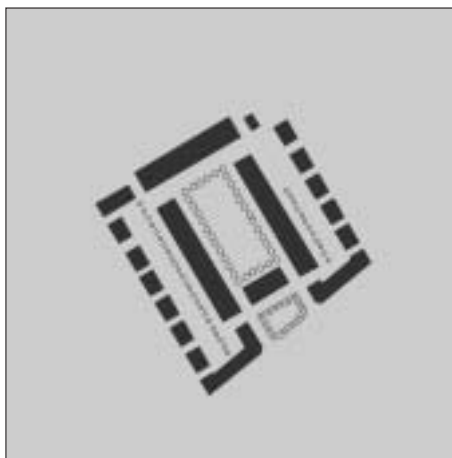
Koncepcija naselja je zanimljiva zbog središnjega neizgrađenog prostora koji je vjerojatno bio predviđen za park, ali je park poslije uređen samo na južnom dijelu neizgrađenog zemljišta.

Kućice za namještenike Zagrebačkoga električnog tramvaja zauzele su veći, sjeverni dio neizgrađene površine Pongračeva naselja 1931. godine. Karakteristika je ove stambene kompozicije pravilna ortogonalna parcelacija i raspored dvojnih prizemnica u skladu s okolnom izgradnjom.

Na južnome dijelu naknadno izgrađene stambene kompozicije predviđen je u nacrtima malen park naselja te drvored na sjevernoj strani Lošinjske i zapadnoj strani Puljske ulice.

Park je danas uređen i u njemu se nalaze klupe i sadržaji za djecu, a uokviruju ga stabla običnoga divljeg kestena, koja naglašavaju njegov pravokutni oblik. Na taj mali park uza sjevernu stranu Lošinjske ulice nadovezuje se i drvored javora mliječa, koji se proteže do Selske ceste, a i niz Puljsku ulicu.

Svojim ortogonalnim postavom ulica i parcelacijom Pongračevo je naselje postalo osnova za izgradnju okolnoga trešnjevackog prostora koji je do danas zadržao navedene karakteristike, no među njima i nedostatak parkova i parkovnih površina.

11. Naselje Istrana i invalida na Selskoj cesti izgrađeno je 1930. godine na zapadnoj strani Selske ceste, između Veprinečke i Mošćeničke ulice, na jugozapadnom dijelu gradske periferije.

Karakterizira ga izrazito racionalna simetrična ortogonalna kompozicija u kojoj dominira središnji potez zajedničkih sadržaja, oko kojih je postavljeno po osam stambenih jednokatnica sa svake strane poteza, a svaka stambena jedinica ima četiri do šest stanova.

Visok stupanj parkovnog uređenja naselja u odnosu na većinu ostalih primjera iz toga doba pridonosi općoj pozitivnoj slici naselja, a stupnjevanje parkovnih površina – od dvostrukoga zaštitnog drvoreda uz Selsku cestu, preko travnjaka za igru obrubljenog bogatim drvoredom, pa do parkića, vodene plohe i pješčanika – otkrivaju osmišljeni koncept stupnjevanja prostora cijele stambene kompozicije.

Parkovno uređenje danas čini travnjak obrubljen drvoredom malolisne lipe. Iza travnjaka je malen park s dječjim igralištem na kojemu je nekoliko visokih stabala crnog oraha. Uza

SL. 14. MALI STANOVNI NA GOGOLJINU BRIJEGU – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 14 SMALL APARTMENTS ON GOGOL'S HILL – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 15. MALI STANOVNI NA GOGOLJINU BRIJEGU
FIG. 15 SMALL APARTMENTS ON GOGOL'S HILL

SL. 16. NASELJE „ŽELJEZNIČKA KOLONIJA“ U MAKSIMIRU – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 16 HOUSING DEVELOPMENT „ŽELJEZNIČKA KOLONIJA“ („RAILROAD COLONY“) IN MAKSIMIR – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 17. NASELJE „ŽELJEZNIČKA KOLONIJA“ U MAKSIMIRU
FIG. 17 HOUSING DEVELOPMENT „ŽELJEZNIČKA KOLONIJA“ („RAILROAD COLONY“) IN MAKSIMIR

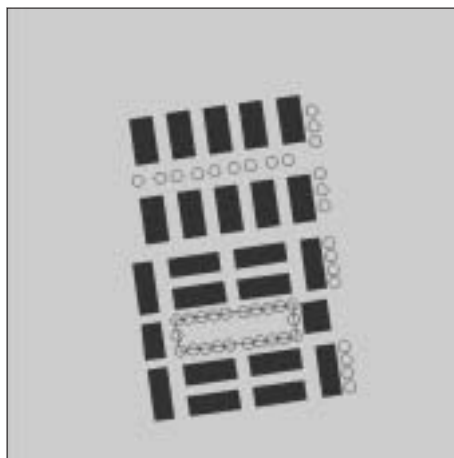

SL. 18. PROVIZORNI STANOVNI NA SELSKOJ CESTI
FIG. 18 „PROVIZORNI STANOVNI“ („PROVISIONAL APARTMENTS“) ON SELSKA RD.

SL. 19. PROVIZORNI STANOVNI NA SELSKOJ CESTI – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 19 „PROVIZORNI STANOVNI“ („PROVISIONAL APARTMENTS“) ON SELSKA RD. – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 20. PONGRAČEVO NASELJE NA TREŠNJEVCI S KUĆICAMA ZA NAMJEŠTENIKE ZAGREBAČKOGA ELEKTRIČNOG TRAMVAJA
FIG. 20 HOUSING DEVELOPMENT IN TREŠNJEVKA WITH HOUSES FOR CITY TRANSPORT EMPLOYEES

SL. 21. PONGRAČEVO NASELJE NA TREŠNJEVCI S KUĆICAMA ZA NAMJEŠTENIKE ZAGREBAČKOGA ELEKTRIČNOG TRAMVAJA – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 21 HOUSING DEVELOPMENT IN TREŠNJEVKA WITH HOUSES FOR CITY TRANSPORT EMPLOYEES – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

Selsku cestu proteže se zaštitni drvored malolisne lipe i sremze.

Naselje je do danas zadržalo svoje osnovne karakteristike, ali je kvaliteta stanovanja narušena neodržavanjem zajedničkih parkovnih površina, što umanjuje vrijednost i kvalitetu izvorne koncepcije naselja, iz koje se čita autorov senzibilitet za parkovno uređenje.

12. Naselje na Volovčici iz 1932. godine²³ izgrađeno je na krajnjem istočnom dijelu gradske periferije, na zemljištu nepravilnog oblika južno od Borongajske ceste i istočno od današnje Ulice Donje Svetice.

Karakteristično je po svojoj djelomično radikalnoj prostornoj kompoziciji i kombinaciji triju stambenih tipologija: samostojecih, dvojnih i stambenih jedinica u nizu.

U planovima naselja iščitava se središnji park i drvoredi u pojedinim ulicama.

Danas se naseljem proteže obostrani drvored srebrnolisnog javora uza središnju, lvanicogradsku ulicu, i jednostrani drvored javorolinskih platana uz južnu, Turopoljsku ulicu. U središnjem dijelu naselja, na Moslavačkom

trgu, uređen je park pravokutnog oblika koji je podijeljen u dva dijela. Prvi je dio ispunjen različitim sadržajima za djecu, na nižoj je razini od drugog dijela parka, a uokviruju ga stabla kavkaskih pterokarija i gorskog javora sa zapadne te poljskih jasena i sivog oraha s istočne strane. S južne je strane prvi dio parka obrubljen stablima javora mlijeca i grmovima kultivara planinske borovice,²⁴ uz koje su postavljene stube. Drugi dio parka karakterizira središnja travnata površina s ružama uokvirenom stazom, klupama, grmovima obične tise, stablima malolisne lipe i živicom kultivara Thunbergove žutike.²⁵ Na sjevernoj strani parka nalaze se grmovi lovorišnje te stabla obične breze i kultivara javora mlijeca.²⁶ Osim drvoreda i parka, parkovno je uređen i potez uza zgrade duž istočnog ruba naselja. Od drveća ističe se dominantan primjerak kavkaske pterokarije, tužna vrba i tulipanovač, te obični jorgovan, obični simšir i vatretni trn. Uza sjeverni rub naselja nekoliko je stabala poljskog jasena i dva jablana.

Zapadni dio naselja nije izveden do kraja po nacrtima iz 1932. godine, ali je zato istočni dio zadržao svoj prvobitni oblik do danas. Elementi parkova i parkovnih površina upotpunjuju urbanističko-arhitektonsko oblikovanje naselja i pridonose njegovoj iznenađujuće pozitivnoj slici.

13. Naselje „Prve hrvatske štedionice“ na Trešnjevci, arhitekta Zdenka Strižica²⁷ iz 1935. godine,²⁸ smješteno je istočno od Selske ceste i sjeverno od Ozaljske ulice, a izvedeno je po planovima izrađenim 1934. godine. Izgradnja je počela 1935. godine, ali veći je dio naselja izgrađen nakon Drugoga svjetskog rata.

Karakteristika naselja u odnosu na okolni prostor i glavne gradske prometnice jest zakrivljenost stambenih ulica zbog inzistiranja na njihovoj orijentaciji sjever-jug, koja je uvjetovana odabirom stambene tipologije jednokatnih nizova uskih pročelja, s manjim vrtom s uliče i većim s dvorišne strane. Paralelne stambene ulice presječene su poprečnim sabirnim ulicama što izlaze na Krapinsku

23 *** 1932: 1

24 Kultivar 'Tamariscifolia'

25 Kultivar 'Atropurpurea'

26 Kultivar 'Atropurpurea'

27 PREMERL, 1976. a: 15. Strižić se bavio urbanizmom teoretski i praktički, što pokazuju projekti naselja Spandau pokraj Berlina 1927. i stambenog naselja u Stockholmu 1933. (PREMERL, 1976. b: 46). Novija istraživanja (arh. I. Toš) dovode u sumnju autorstvo Zdenka Strižica nad naseljem Prve hrvatske štedionice jer Strižić kritizira koncept i organizaciju naselja (STRIŽIĆ, 1936: 3). Pretpostavlja se da bi autor naselja mogao biti inž. Ivan Juranović, od kojega je naručena izvedba parcelacije iz 1932. godine. (JUKIĆ, 1998: 25)

28 KRITOVAC; DELALLE, 1999: 13

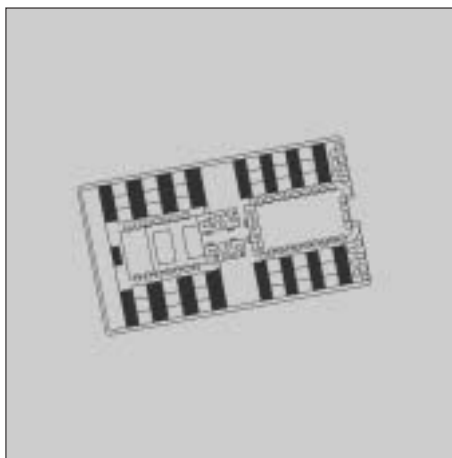
cestu, koja dijeli naselje na manji sjeveroistočni i nešto veći jugozapadni dio.

Na nacrtima je vidljiv visok stupanj uređenja parkova i drugih parkovnih površina unutar naselja.

Na južnoj strani Krapinske ceste posaden je drvored obične breze, uz koji je biciklistička staza te površina s nasadima i parkiralištem uz tvornički sklop, s posadenim javorolisnim platanama, javorom negundovcem, kalifornijskim kalocedrima, atlantskim cedrima, grmovima kultivara Thunbergove žutike,²⁹ Julijaninim žutikama, običnim mahonijama, lovorvišnjama i van Houtteovim suručicama. Na sjevernoj strani Krapinske ulice, na površini kojom se proteže vijugava staza, posaden je drvored obične breze u kombinaciji s Pancicevom omorikom, američkim borovcem, crnim borom i Soulangeovom magnolijom. Na sjeveroistočnom dijelu naselja, u Čakovečkoj ulici nalazi se drvored obične breze, sremze te malolisne lipe i srebrnaste lipe, s ponekim izdvojenim primjercima Panciceve omorike i crnog bora, dok se uza sam krajnji rub pruža parkovna površina s klupama i dvostranim drvoredom obične breze.

U jugoistočnom dijelu naselja projektiran je i izveden 1940. godine uređeni park s dječjim igralištem i bazenom autora Smiljana Klaića.³⁰ Park se smatrao prototipom društvenog parka za najšire slojeve građanstva. Osim bazena, koji okružuju klupe od betonskih ploča i ljuljačke, park je ukrašen zdencem od bijelog mramora, koji je projektirao Josip Seissel, i skulpturom dječaka s frulom, rad Frana Krsinica.³¹ Bazen, klupe od betonskih ploča, ljuljačke i zdenac nalaze se na središnjem dijelu koji je na nižoj razini od ostaloga dijela parka. Park je pravokutnog oblika, proteže se u smjeru istok-zapad, a uokviruje ga ograda sa živicom od običnoga graba, kao i drvored srebrnolisnog javora koji se proteže uz ulice na sjevernoj i južnoj strani parka. Na istočnom ulazu u park postavljene su klupe pokraj četiri dominantna stabla srebrnolisnog javora, a na zapadnom su ulazu u park sadržaji za djecu. Središnji dio parka obrubljen je grmastim, gusto posadenim primjercima goleme tuje i grmovima obične mahonije. Pokraj parka nalazi se velika travnata površina s običnim brezama, gorskim javorom, javorom žestiljem, običnim katalpama, javorom klenom, kao i četveroprasničkom metlikom.

Naselje je do danas zadržalo svoj izvorni karakter iako nije održavano i u njemu su vidljivi

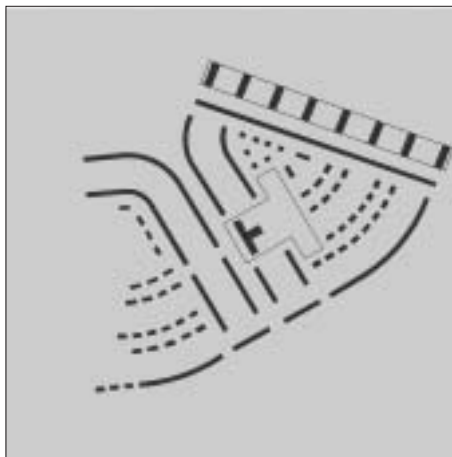

ve nespretne nadogradnje i arhitektonske intervencije, a ima i tu nesreću da je s njegove istočne strane smješten velik industrijski sklop koji narušava kvalitetu života u naselju. Park naselja, iako djelomično održavan, trebalo bi kvalitetnije prezentirati kao najvrjedniji primjer parkovnog uređenja zagrebačkih stambenih naselja izgrađenih između dva svjetska rata.

14. Cvjetno naselje arhitekta Vlade Antolice iz 1939. godine³² izgrađeno je na gradskoj periferiji istočno od Savske ceste, uz rijeku Savu. Striktno je proveden ortogonalni raster ulica koji je popunjen slobodno stojećim kućama, dignutim na armiranobetonskim stupovima zbog mogućnosti plavljenja rijeke Save.

Na nacrtima naselja vide se parkovne površine koje su relativno malene u odnosu na ukupnu površinu naselja pod nasadima, koji su svojim većim dijelom predviđeni u vrtovima unutar parcela obiteljskih kuća.

Parkovno uređenje naselja karakteriziraju dva mala parka: jedan u zapadnom, a drugi u jugozapadnom dijelu naselja, te parkovno

SL. 22. NASELJE ISTRANA I INVALIDA NA SELSKOJ CESTI – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 22 HOUSING DEVELOPMENT OF ISTRANIANS AND DISABLED PEOPLE ON SELSKA RD. – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 23. NASELJE ISTRANA I INVALIDA NA SELSKOJ CESTI
FIG. 23 HOUSING DEVELOPMENT OF ISTRANIANS AND DISABLED PEOPLE ON SELSKA RD.

SL. 24. NASELJE NA VOLOVČICI – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 24 HOUSING DEVELOPMENT IN VOLOVČICA – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 25. NASELJE NA VOLOVČICI
FIG. 25 HOUSING DEVELOPMENT IN VOLOVČICA

²⁹ Kultivar 'Atropurpurea'

³⁰ Autorica navodi da je park naselja realiziran prema projektu Cirila Jeglića i Zvonimira Fröhlića, odnosno Smiljana Klaića. (RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 180)

³¹ *** 1941: 13; RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1998: 165-173

³² FRANKOVIĆ, 1976: 24

SL. 26. NASELJE „PRVE HRVATSKE ŠTEDIONICE” NA TREŠNJEVKI
FIG. 26 HOUSING DEVELOPMENT „PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA” („FIRST CROATIAN SAVINGS BANK”) IN TREŠNJEVKA

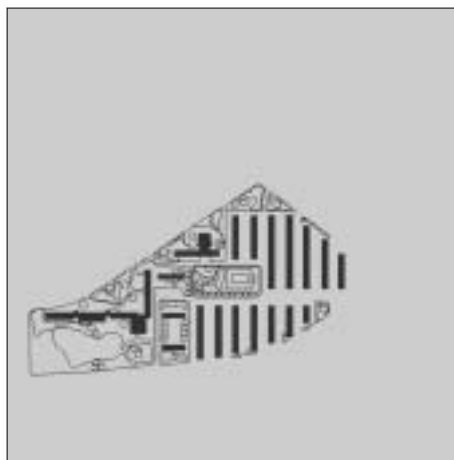
SL. 27. NASELJE „PRVE HRVATSKE ŠTEDIONICE” NA TREŠNJEVKI – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA

FIG. 27 HOUSING DEVELOPMENT „PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA” („FIRST CROATIAN SAVINGS BANK”) IN TREŠNJEVKA – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

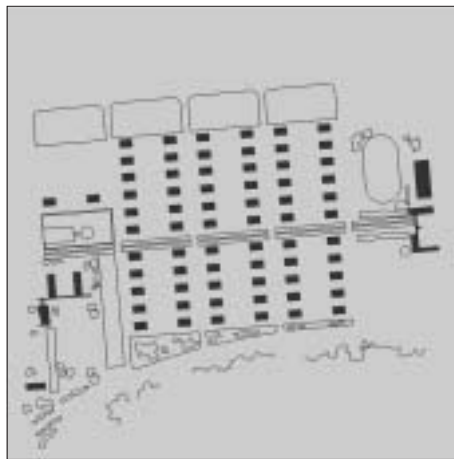
SL. 28. CVJETNO NASELJE
FIG. 28 „CVJETNO NASELJE”

SL. 29. CVJETNO NASELJE – SKICA PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA

FIG. 29 „CVJETNO NASELJE” – PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

uređenje oko škole i školskog igrališta na zapadnom dijelu, drvodred u središnjem i istočnom dijelu, kao i zaštitni potez s nasadima na sjevernome dijelu naselja. Parkovi su pravokutnog oblika s dijagonalno postavljenom stazom u smjeru sjeverozapad-jugoistok, a uz njihove južne strane protežu se drvoredi obične breze. Od drveća prisutna su stabla malolisnih lipa, srebrnastih lipa, običnih grabova, crnih borova, običnog koprivića, jablana i običnih breza, kao i grmovi običnih forzicija, kineske hudike, običnih lijeski, van Houtteovih suručica, bijelog sviba, lovorvišnje te primjerci peterolističave lozice. Parkovno uređenje oko škole i školskog igrališta čine stabla običnih divljih kestena, kultura mirobalana,³³ javorolisnih platana, srebrnolisnih javora, običnog oraha, bijelog duda, obične smreke, jablana, običnih breza, te grmovi četveroprašničke metlike, obične mahonije, lovorvišnje, obične forzicije, crne bazge i običnog jorgovana. Kroza središnji i istočni dio naselja pruža se drvored obične breze, a uza sjeverni dio nalazi se zaštitni potez s Lawsonovim pačempresima, običnim brezama, crnim johama, kulturaom bijele vrbe,³⁴ kulturaom

hrasta lužnjaka,³⁵ kiselim rujem, običnim jasecima, običnim katalpama, javorom negundovcem, kulturaom mirobalana,³⁶ crnim borovima, gorskim javorom i njegovim kulturaom.³⁷

Naselje je građeno za srednji građanski sloj i do danas je zadržalo svoja osnovna obilježja. Stanovnici ga doživljavaju kao humano i vrijedno, a arhitekti kao kvalitetno arhitektonsko i urbanističko ostvarenje,³⁸ koje, nažalost, nije iskorišteno kao predložak za izgradnju sličnih naselja. Parkovne površine i nasadi, koje većim dijelom čine vrtovi obiteljskih kuća, daju izuzetno kvalitetnu sliku naselju, uz navedene manje parkove i zaštitne nasade koji štite naselje od utjecaja prometa na Slavenskoj aveniji.

15. Radničko naselje „Ante Starčević” u Donjoj Dubravi iz 1941. godine projektirano je na državnu inicijativu i trebalo je poslužiti kao model stambenog naselja u skladu s novom političkom klimom.

Naselje je smješteno južno od ceste Zagreb-Sesvete, na krajnjoj istočnoj gradskoj periferiji, a karakterizira ga ortogonalni raster ulica s pravilnom parcelacijom. Stambene jedinice osmišljene su kao dvojne prizemne kuće kosoga krova, a kao projektant navodi se arhitekt Boris Devide.³⁹ Posebna je pozornost posvećena urbanom uređenju naselja.

Na 3 varijantna rješenja naselja⁴⁰ vidljiv je park te ulični drvoredi i potez zaštitnih nasada na sjevernom dijelu naselja.

U južnom dijelu naselja, uz Kapucinsku ulicu danas se nalazi park s četiri dijagonalne staze koje vode do središnjeg prostora s klupama. Vanjskim rubom parka danas dominiraju stabla običnih smreka, srebrnastih lipa i običnih koprivića, dok se uza središnji dio nalaze stabla običnih katalpi i grmovi van Houtteove suručice, obične forzicije, bijelog sviba, običnog pajasmina i Julijane žutike. Uz sjeveroistočnu stazu je kulturaom bijele vrbe,⁴¹ a pokraj sjeverozapadne sadržaji za djecu. Predviđenih uličnih drvoreda nema, a zaštitni potez nasada uz Aveniju Dubrava danas čini samo trava.

Naselje je do danas zadržalo svoj prepoznatljivi karakter, posebice uz Kapucinsku, Javorinsku i Fočansku ulicu, a kada je riječ o arhitekturi – predstavlja rješenje na raskrižju ruralne i funkcionalne arhitekture. Park uz Ka-

33 Kultivar 'Pisardii'

34 Kultivar 'Vitellina'

35 Kultivar 'Fastigiata'

36 Kultivar 'Pisardii'

37 Kultivar 'Atropurpurea'

38 PREMIER, 1989: 115

39 RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1998: 171

40 RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 199

41 Kultivar 'Vitellina'

pucinsku ulicu ima značajnu ulogu u slici naselja i šireg okruženja guste obiteljske izgradnje koju karakterizira nedostatak uredenih parkova i parkovnih površina.

DENDROLOŠKA INVENTARIZACIJA

DENDROLOGIC INVENTORY

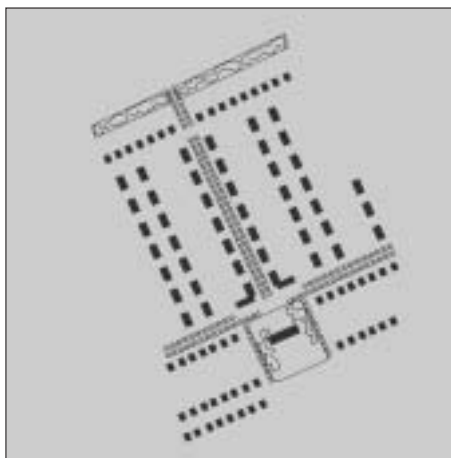
Na osnovi terenskog istraživanja, provedena u proljeće i ljeto 2002. godine, izrađena je dendrološka inventarizacija parkova i parkovnih površina zagrebačkih stambenih naselja koja su izgrađena između dva svjetska rata. Na području 15 stambenih naselja zabilježeno je ukupno 68 taksona (vrsta i kultivara), od čega je u 8 naselja zabilježeno 11 golosjemenjača, a u svih 15 naselja 57 kritosjemenjača. Najveći broj od 35 taksona zabilježen je u Cvjetnom naselju, zatim slijedi Naselje „Prve hrvatske štedionice” na Trešnjevci s 25, pa Naselje na Volovčici s 21 te Gradske kuće u Mersičevoj ulici i Naselje „Željeznička kolonija” u Maksimiru sa 17 taksona, a u Provizornim stanovima na Selskoj cesti zabilježen je samo 1 takson. Najzastupljenije vrste u parkovima i parkovnim površinama stambenih naselja jesu: gorski javor, srebrnolisni javor, malolisna lipa, obični divlji kesten, obična breza, obična katalpa i javorolisna platana. Vrste koje uokviruju parkove i parkovno uređena zajednička dvorišta jesu: obični divlji kesten u 4 i malolisna lipa u jednom primjeru. U drvoredima nalazimo srebrnolisni javor u 3 stambena naselja, javor mliječ, gorski javor, obični divlji kesten i običnu brezu u 2, te običnu katalpu i kultivar mirobalana⁴² u jednom naselju, dok je u živicama najzastupljenija širokolisna kalina u 3, te obični grab i kultivar Thunbergove žutike⁴³ u 2 naselja. Kao izvorno posadene vrste mogu se izdvojiti obični divlji kesten, srebrnolisni javor i obična katalpa.

Detaljan pregled zabilježenih golosjemenjača i kritosjemenjača u pojedinim naseljima te broj naselja u kojima je zabilježen pojedini takson vidljiv je u tablicama I. i II., a ukupan broj taksona u pojedinom naselju u tablici III.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Vecina izgrađenih zagrebačkih stambenih naselja između dva svjetska rata zadovoljava minimalne standarde stanovanja, a stambena naselja namijenjena činovnicima kvalitetnija su u odnosu na ona namijenjena radnicima. Elementi parkovne arhitekture prisutni su u skromnom obliku u gotovo svim planovima naselja, a u nekoliko primjera vidljivo je jasno odstupanje od prosječnosti s cjelovitim

i kompleksnim parkovnim uređenjem, među kojima je najistaknutiji primjer park u Naselju „Prve hrvatske štedionice” na Trešnjevci. Cjelovito osmišljenim parkovnim uređenjem, uz Naselje „Prve hrvatske štedionice” na Trešnjevci, izdvaja se i Cvjetno naselje te Naselje „Željeznička kolonija” u Maksimiru.

U najvećem broju slučajeva uočava se povezanost parkovnog uređenja s okolnom arhitekturom i urbanističkim rješenjem stambenih naselja, dok se u manjem broju slučajeva radi o neplanskoj sadnji uz pojedine građevine ili uz novosagrađene stambene kompozicije. Jasno je nastojanje da se stambena naselja oplemene i ukrase parkovnim uređenjem te da se kreira humaniji životni prostor za stanovnike.

Na istraživanom području 15 stambenih naselja zabilježeno je ukupno 68 taksona (vrsta i kultivara) od čega 11 golosjemenjača i 57 kritosjemenjača. Raznolikost vrsta i kultivara veća je na parkovnim površinama zbog spontane sadnje, a manja u parkovima i drvoredima zbog projektom određene urbane forme i planske sadnje. Parkove i parkovne površine možemo podijeliti na parkovno uređena zajednička dvorišta, perivojne trgove jednostavnije forme i parkove stambenih naselja nešto složenije forme te zaštitne nasade, ulične drvorede i drvorede unutar stambenih sklopova i dvorišta.

Stanje parkova i parkovnih površina može se okarakterizirati kao zapušteno, a u nekim slučajevima i izrazito loše iz čega proizlazi potreba za uređenjem i obnovom istih. Smjernice za uređenje i obnovu treba postaviti uvažavajući dostupne izvorne nacрте, povijesnu matricu te predloške, kao i sadašnje stanje te potrebe korisnika. U vezi s tim treba spomenuti činjenicu da je vecina analiziranih naselja izgrađena na gradskoj periferiji, koja je širenjem gradskog tkiva integrirana u širi centar

SL. 30. RADNIČKO NASELJE „ANTE STARČEVIĆ” U DONJOJ DUBRAVI – SKICA VARIJANTE PLANIRANE IZGRADNJE I PARKOVNOG UREĐENJA
FIG. 30 HOUSING DEVELOPMENT „ANTE STARČEVIĆ” IN LOWER DUBRAVA – VARIATION OF THE PLANNED CONSTRUCTION AND PARK LAYOUT; SKETCH

SL. 31. RADNIČKO NASELJE „ANTE STARČEVIĆ” U DONJOJ DUBRAVI
FIG. 31 HOUSING DEVELOPMENT „ANTE STARČEVIĆ” IN LOWER DUBRAVA

⁴² Kultivar 'Pisardii'

⁴³ Kultivar 'Atropurpurea'

TABL. I. KRITOSJEMENJAČE / TABLE I. ANGIOSPERMS

KRITOSJEMENJAČE	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Ukupno
1. <i>Acer campestre</i> L. – javor klen													+			1
2. <i>Acer negundo</i> L. – javor negundovac													+	+		2
3. <i>Acer platanooides</i> L. – javor mlijec					+					+		+				3
4. <i>Acer platanooides</i> L. 'Atropurpurea' – kultivar 'Atropurpurea' javora mlijeca												+				1
5. <i>Acer pseudoplatanus</i> L. – gorski javor					+	+	+	+				+	+	+		7
6. <i>Acer pseudoplatanus</i> L. 'Atropurpurea' – kultivar 'Atropurpurea' gorskog javora					+									+		2
7. <i>Acer saccharinum</i> L. – srebrnolisni javor	+				+	+						+	+	+	+	7
8. <i>Acer tataricum</i> L. – javor žestilj													+			1
9. <i>Aesculus hippocastanum</i> L. – obični divlji kesten		+		+	+		+	+		+				+		7
10. <i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle – obični pajasen	+															1
11. <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn. – crna joha															+	1
12. <i>Berberis julianae</i> C.K. Schneid. – Julijanina žutika													+		+	2
13. <i>Berberis thunbergii</i> D.C. 'Atropurpurea' – kultivar 'Atropurpurea' Thunbergove žutike					+		+					+	+			4
14. <i>Betula pendula</i> Roth – obična breza						+		+		+	+	+	+			6
15. <i>Buxus sempervirens</i> L. – obični šimsir												+				1
16. <i>Carpinus betulus</i> L. – obični grab		+											+	+		3
17. <i>Catalpa bignonioides</i> Walt. – obična katalpa		+	+					+					+	+	+	6
18. <i>Celtis australis</i> L. – obični koprivic ili koscela															+	2
19. <i>Cornus alba</i> L. – bijeli svib															+	1
20. <i>Corylus avellana</i> L. – obična ljeska															+	1
21. <i>Fagus sylvatica</i> L. – obična bukva						+		+								2
22. <i>Forsythia suspensa</i> (Thunb.) Vahl – obična forcicija								+						+	+	3
23. <i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl – poljski jasen												+				1
24. <i>Fraxinus excelsior</i> L. – obični jasen						+								+		2
25. <i>Juglans cinerea</i> L. – sivi orah												+				1
26. <i>Juglans nigra</i> L. – crni orah										+						1
27. <i>Juglans regia</i> L. – obični orah						+								+		2
28. <i>Ligustrum ovalifolium</i> Hassk. – širokolisna kalina	+	+				+										3
29. <i>Liquidambar styraciflua</i> L. – američki likvidambar				+												1
30. <i>Liriodendron tulipifera</i> L. – tulipanovac												+				1
31. <i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt. – obična mahonija						+							+	+		3
32. <i>Magnolia x soulangiana</i> Soul.-Bod. – Soulangeova magnolija													+			1
33. <i>Morus alba</i> L. – bijeli dud						+									+	2
34. <i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch. – peterolisticava lozica															+	1
35. <i>Philadelphus coronarius</i> L. – obični pajasmin								+							+	2
36. <i>Platanus x acerifolia</i> (Aiton) Willd. – javorolisna platana			+		+			+				+	+	+		6
37. <i>Populus nigra</i> L. 'Italica' – jablan			+		+							+		+		4
38. <i>Prunus cerasifera</i> Ehrh. 'Pisardii' – kultivar 'Pisardii' mirobalana								+						+		2
39. <i>Prunus laurocerasus</i> L. – lovorvišnja			+					+				+	+	+		5
40. <i>Prunus padus</i> L. – sremza										+		+				2
41. <i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Lam.) Spach – kavkaska pterokarija												+				1
42. <i>Pyracantha coccinea</i> M. Roem. – vatreni trn			+			+						+				3
43. <i>Quercus robur</i> L. 'Fastigiata' – kultivar 'Fastigiata' hrasta lužnjaka															+	1
44. <i>Rhus typhina</i> L. – kiseli ruj															+	1
45. <i>Robinia pseudoacacia</i> L. – obični bagrem	+															1
46. <i>Rosa</i> sp. – ruža												+				1
47. <i>Salix alba</i> L. 'Vitellina' – kultivar 'Vitellina' bijele vrbe					+			+						+	+	4
48. <i>Salix babylonica</i> L. – tužna vrba												+				1
49. <i>Sambucus nigra</i> L. – crna bazga	+					+		+						+		4
50. <i>Sorbus aucuparia</i> L. – jarebika			+													1
51. <i>Sorbus mougeotii</i> Soy.-Willem. et Godr. – Mougeotova mukinja			+													1
52. <i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot) Zabel – van Houtteova suručica						+		+					+	+	+	5
53. <i>Syringa vulgaris</i> L. – obični jorgovan												+		+		2
54. <i>Tamarix tetrandra</i> Pall. Ex M. Brieb. emend. Willd. – četveroprasnicka metlika													+	+		2
55. <i>Tilia cordata</i> Mill. – malolisna lipa			+					+	+		+	+	+	+		7
56. <i>Tilia tomentosa</i> Moench. – srebrnasta lipa	+							+					+	+		4
57. <i>Viburnum rhytidophyllum</i> Hemsl. – kineska hudika						+		+							+	3
Ukupno kritosjemenjača u naselju	5	4	10	5	6	13	4	14	1	2	4	19	19	32	8	

TABL. II. GOLOSJEMENJAČE / TABLE II. GYMNOSPERMS

GOLOSJEMENJAČE	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Ukupno
1. <i>Calocedrus decurrens</i> (Torr.) Florin – kalifornijski kalocedar													+			1
2. <i>Cedrus atlantica</i> (Endl.) Manetti ex Carrière – atlantski cedar													+			1
3. <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl. – Lawsonov pačempres								+						+		2
4. <i>Cupressus sempervirens</i> var. <i>horizontalis</i> (Mill.) Gord. – obični čempres						+										1
5. <i>Juniperus sabina</i> L. ‘ <i>Tamariscifolia</i> ’ – kultivar ‘ <i>Tamariscifolia</i> ’ planinske borovice								+				+				2
6. <i>Picea abies</i> (L.) H. Karst. – obična smreka ili smrča						+								+	+	3
7. <i>Picea omorika</i> (Pancic) Purk. – Pančiceva omorika			+										+			2
8. <i>Pinus nigra</i> J.F. Arnold – crni bor						+		+					+	+		4
9. <i>Pinus strobus</i> L. – američki borovac								+					+			2
10. <i>Taxus baccata</i> L. – obična tisa							+					+				2
11. <i>Thuja plicata</i> Donn ex D. Don – golema tuja													+			1
Ukupno golosjemenjača u naselju	0	0	1	0	0	3	1	4	0	0	0	2	6	3	1	

grada i na taj je način došlo do promjene urbanog konteksta, što se mora uzeti u obzir prigodom bilo kakvih intervencija. Stoga je osim uređenja i obnove parkova i parkovnih površina stambenih naselja, potrebno poticati uređenje i obnovu zajedničkih dvorišta u relativno zatvorenim stambenim kompozicijama, koja najčešće služe kao rješenje za nedostatak parkirališnih mjesta.

Uređenje i obnova parkova i parkovnih površina zagrebačkih stambenih naselja izgrađenih između dva svjetska rata trebala bi, postivajući smjernice definirane znanstvenim istraživanjima, obuhvatiti uređenje partera sadnjom grmlja, trajnica i jednogodišnjeg bilja, ugradnju potrebne urbane opreme i dječjih igrala uz čuvanje kvalitetnih i zdravih stabala te sadnju primjerenih novih, gdje je to potrebno. Uređenjem novih-starih parkova i parkovnih površina sasvim sigurno bi se upotpunila slika i doživljaj svakog pojedinog stambenog naselja, ali i slika grada u cjelini.

TABL. III. BROJ TAKSONA U POJEDINOM NASELJU

TABLE III. NUMBER OF TAXONS IN EACH DEVELOPMENT

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Prosječno po naselju
Golosjemenjače	0	0	1	0	0	3	1	4	0	0	0	2	6	3	1	1,4
Kritosjemenjače	5	4	10	5	6	13	4	14	1	2	4	19	19	32	8	9,7
Ukupno taksona u naselju	5	4	11	5	6	16	5	18	1	2	4	21	25	35	9	11,1

Legenda za tabl. I., II. i III.:

1. Gradske kuće na Ciglani
2. Činovničko naselje „Arko”
3. Mali stanovi na Kanalu
4. Gradske kuće na Kanalu
5. Mali stanovi na Lašćiniću iza živodernice
6. Gradske kuće u Mersicevoj ulici
7. Mali stanovi na Gogoljiniu brijegu
8. Naselje „Željeznička kolonija” u Maksimiru
9. Provizorni stanovi na Selskoj cesti
10. Pongračevo naselje na Trešnjevci s kućicama za namještenike Zagrebačkoga električnog tramvaja
11. Naselje Istrana i invalida na Selskoj cesti
12. Naselje na Volovčići
13. Naselje „Prve hrvatske stredionice” na Trešnjevci
14. Cvjetno naselje
15. Radničko naselje „Ante Starčević” u Donjoj Dubravi

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. ANIĆ, M. (1946.), *Dendrologija*, Šumarski priručnik I.: 475-582, Zagreb
2. BILJECKI, Z.; TONKOVIĆ, T. (1998.), *Atlas digitalnog ortofota Zagreba*, Geofoto, Zagreb
3. BORZAN, Ž. (2001.), *Imenik drveća i grmlja: latinski, hrvatski, engleski, njemački, sa sinonimima*, Hrvatske šume, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
4. BOŽIČNIK, M. (1994.), *Zagreb na geodetsko-katastarskim zemljovidima i u zemljišnim knjigama između druge i treće katastarske izmjere od 1919. do 1960. godine*, Zagreb na geodetsko-katastarskim zemljovidima i u zemljišnim knjigama, Paško Lovric, Gradski zavod za katastar i geodetske poslove: 101-114, Zagreb
5. DOMLIJAN, Ž. (1979.), *Hugo Ehrlich, Projekti za stambena naselja*, Društvo povjesničara Hrvatske, 26: 104-212, Zagreb
6. FRANKOVIĆ, E. (1976.), *Arhitekt Vlado Antolčić, „Život umjetnosti“*, 11 (24-25): 69, Zagreb
7. JUKIĆ, T. (1997.), *Strukturalne promjene rubnih dijelova grada – prilog proučavanju urbanističkog razvoja Zagreba*, doktorska disertacija, Arhitektonski fakultet, Zagreb
8. JUKIĆ, T. (1998.), *Urbanistička studija preobrazbe središnjeg prostora Trešnjevke – Povijesno-urbanistički razvoj Trešnjevke*, Zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu čovjekove okoline: 5-26, Zagreb
9. KRITOVAC, F.; DELALLE, R. (1999.), *Naselje Prve hrvatske štedionice*, u: *Stara Trešnjevka na kraju stoljeća* [ur. RADOVAN, D.], Centar za kulturu Trešnjevka: 13-14, Zagreb
10. OBAD ŠCITAROCI, M. (1992.), *Hrvatska parkovna baština: zaštita i obnova*, Skolska knjiga, Zagreb

11. PREMERL, T. (1976.a), *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata*, „Arhitektura“, 30 (156-157): 12-40, Zagreb
12. PREMERL, T. (1976.b), *Pobjeda moderne*, „Arhitektura“, 30 (156-157): 41-54, Zagreb
13. PREMERL, T. (1989.), *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata*, Nakladni zavod Matice hrvatske: 108-236, Zagreb
14. RADOVIĆ, D. (1992.), *Željeznička kolonija u Maksimiru u kontekstu radničkih naselja nastalih u Zagrebu između dva svjetska rata*, „Radovi Instituta za povijest umjetnosti“, 16: 199-215, Zagreb
15. RADOVIĆ MAHEČIĆ, D. (1993.), *Socijalno stanovanje međuratnog Zagreba*, „Radovi Instituta za povijest umjetnosti“, 17: 141-155, Zagreb
16. RADOVIĆ MAHEČIĆ, D. (1994.), *Šutljiva zagrebačka arhitektura*, „Čovjek i prostor“, 41 (5-6 /480-481/): 20-25, Zagreb
17. RADOVIĆ MAHEČIĆ, D. (1998.), *Naselje radničkih obiteljskih kuća u Dubravi iz 1941. godine*, „Radovi Instituta za povijest umjetnosti“, 22: 164-173, Zagreb
18. RADOVIĆ MAHEČIĆ, D. (2003.), *Socijalno stanovanje međuratnog Zagreba*, Horetzky: 99-203, Zagreb
19. STRIŽIĆ, Z. (1936.), *Novo naselje u Zagrebu*, „Građevinski vjesnik“, 5 (1): 3, Zagreb
20. VIDA KOVIĆ, M. (1993.), *Četinjače – morfologija i varijabilnost*, Grafički zavod Hrvatske, Hrvatske šume, Zagreb
21. *** (1932.), *Odluka o rasprodaji Volovčice*, „Večer“, 13 (3414), 16. 04. 1932.: 1, Zagreb
22. *** (1994.), *Grad Zagreb*, Gradski zavod za katastar i geodetske poslove, Zagreb [GZZKIGPGZ]

IZVORI

SOURCES

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

- SL. 1. GZZKIGPGZ
- SL. 2. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 34
- SL. 3. RADOVIĆ, 1992: 201
- SL. 4. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 35
- SL. 5. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 2003: 113
- SL. 6. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1993: 143
- SL. 7. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 35
- SL. 8. RADOVIĆ, 1992: 202
- SL. 9. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 35
- SL. 10. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 36
- SL. 11. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1993: 145
- SL. 12. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 33
- SL. 13. JUKIĆ, 1998: 22
- SL. 14. RADOVIĆ, 1992: 201
- SL. 15. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 35
- SL. 16. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 36
- SL. 17. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 33
- SL. 18. RADOVIĆ, 1992: 212
- SL. 19. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1993: 148
- SL. 20. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 33
- SL. 21. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1998: 164, 167
- SL. 22. RADOVIĆ, 1992: 203
- SL. 23. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 43
- SL. 24. *** 1932: 1
- SL. 25. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 36
- SL. 26. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 33, 34
- SL. 27. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1994: 24
- SL. 28. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 44
- SL. 29. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1994: 25
- SL. 30. RADOVIĆ MAHEČIĆ, 1998: 171
- SL. 31. BILJECKI; TONKOVIĆ, 1998: 27, 37

SAŽETAK

SUMMARY

PARKS OF THE HOUSING DEVELOPMENTS IN ZAGREB BUILT BETWEEN THE TWO WORLD WARS

This paper presents park areas of the housing developments in Zagreb built between the two World Wars. Rapid industrial development and capital accumulation resulted in a growing number of town citizens followed by the need for continuous housing development construction. It was initiated and financed by the city authorities together with public institutions and private investments. Purchasing apartments and lots as well as building family houses were stimulated by affordable prices and favourable loans. Housing developments were built on the outskirts in proximity to industrial complexes and cheap vacant lots. Elements of landscape architecture are noticeable in all housing developments, especially in the park of the development called „Prva hrvatska stredionica” („First Croatian Savings Bank”) in Trešnjevka. The other two fully conceived and landscaped parks are those of the developments „Cvjetno naselje” and „Željeznička kolonija” („Railroad colony”) in Maksimir.

The development called „Prva hrvatska stredionica” („First Croatian Savings Bank”) in Trešnjevka from 1935 features a grid of single-storey rows of narrow fronts with small gardens fronting the street and larger ones to the backyards. The quality of the development is greatly enhanced by landscaped park areas and the park which is considered a prototype of a public park. It features a pool with benches around it, a children's playground, a white marble well and a sculpture.

The development called „Cvjetno naselje” from 1939 is an example of a strict orthogonal grid of streets with detached houses raised on reinforced concrete pillars as a means of protection against possible river floods. Park areas are relatively small. However, viewed in combination with the gardens of single-family houses, they make a high-quality visual image of the development.

The development called „Željeznička kolonija” („Railroad colony”) in Maksimir from 1927 has slightly curved streets subjected to an urban concept of nice views whereas the type of houses seems to embody the concept of an almost perfect form of living. The focus of the development's composition are two park squares: a square-shaped one with public functions and a triangular one in the middle of the development functioning as a children's playground.

The research is based on original plans, drawings, sketches and photographs as well as articles and books among which the works of Darja Radović Mahečić stand out for their scope and systematic approach.

The housing developments are chronologically analyzed and supplemented with a short description of their basic urban and architectural features, a comment on the planned landscape design found in the archives, a description of parks and park areas with a dendrologic inventory, an orthophoto survey and sketches of the planned building construction and landscape design.

The researched area of 15 housing developments in spring/summer 2002 contained a total of 68 taxons (species and cultivars) out of which there were 11 gymnosperms and 57 angiosperms. The greatest number of taxons (35) was found in „Cvjetno naselje” whereas the minimum number (only 1) was found in the housing development called „Provizorni stanovi” („Provisional apartments”) on Selska road. The most common taxons are the great maple (*Acer pseudoplatanus* L.), silver maple (*Acer saccharinum* L.), common linden (*Tilia cordata* Mill.), common horse chestnut (*Aesculus hippocastanum* L.), silver birch (*Betula pendula* Roth), common catalpa (*Catalpa bignonioides* Walt.) and London plane (*Platanus x acerifolia* (Aiton) Willd.). Tree lines

consist of the silver maple (*Acer saccharinum* L.), Norway maple (*Acer platanoides* L.), great maple (*Acer pseudoplatanus* L.), common horse chestnut (*Aesculus hippocastanum* L.) and silver birch (*Betula pendula* Roth). Hedges consist of the California privet (*Ligustrum ovalifolium* Hassk.), European hornbeam (*Carpinus betulus* L.) and Japanese barberry (*Berberis thunbergii* D.C. 'Atropurpurea'). Indigenous species are the common horse chestnut (*Aesculus hippocastanum* L.), silver maple (*Acer saccharinum* L.) and common catalpa (*Catalpa bignonioides* Walt.).

Parks of the housing developments consist of landscaped communal areas, park squares of simple forms and somewhat more complex forms of parks as well as planted vegetation, street tree lines and tree lines within residential complexes and gardens.

The analysis of parks indicates striking variations not only in the quality of their layouts but also in the preservation of their original design. It, however, reveals a poor level of maintenance.

Guidelines for their layout and renovation should be based on the original drawings, historical matrix and design proposals as well as the present condition analysis, the new urban context and the users' needs. Taking into consideration the scientific research results, the layout and renovation of parks of the housing developments in Zagreb built between the two World Wars should include the grounds, provision of urban equipment and playgrounds while at the same time preserve the existing healthy trees and plant the new ones.

The layout of both the new and the already existing parks would improve the visual quality of each housing development and of the whole town as well.

IVAN MLINAR
MARKO TROŠIĆ

BIOGRAFIJE

BIOGRAPHIES

IVAN MLINAR, dipl.ing.arh., rođen je 1973. godine u Zagrebu, gdje je završio Arhitektonski fakultet. Polaznik je poslijediplomskoga znanstvenog studija „Prostorno planiranje, urbanizam i parkovna arhitektura” na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Asistent je kolegija Osnove urbanizma, Parkovna arhitektura, Terenska nastava, Urbanističko planiranje I, II, III i IV, Urbanizam I i III te Urbanistička kompozicija. Na znanstvenim temama surađuje s prof. dr.sc. M. Hrčićem.

MARKO TROŠIĆ, dipl.ing.sum., rođen je 1970. godine u Zagrebu, gdje je završio Šumarski fakultet. Polaznik je poslijediplomskoga znanstvenog studija „Oblikovanje parkovnih i prirodnih rekreacijskih objekata” na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

IVAN MLINAR, Dipl.Eng.Arch., born in 1973 in Zagreb where he graduated from the Faculty of Architecture. He is enrolled in the post-graduate program in Physical Planning, Urban Planning and Landscape Architecture at the Faculty of Architecture. He works as the assistant for the courses in Introduction to Urban Planning, Landscape Architecture, Field Classes, Urban Planning I-IV, Urban Planning I and III and Urban Composition. He works with the professor M. Hrčić, Ph.D. on various scientific issues.

MARKO TROŠIĆ, Dipl.Eng. of Forestry, born in 1970 in Zagreb where he graduated from the Faculty of Forestry. He is enrolled in the post-graduate program in Landscape and Recreational Facilities Design at the Faculty of Forestry, University of Zagreb.

